

Dieren en de psychiatrie

Uitgeverij Tobi Vroegh

Dit boek is een uitgave van:

Uitgeverij Tobi Vroegh
Wenslauerstraat 22
1053 BA Amsterdam
info@tobivroegh.nl
www.tobivroegh.nl

© 2007: Deviant
© 2007: Uitgeverij Tobi Vroegh

Eerste druk april 2007

Omslag: Hans van Breugel
Redactie: Bart Keijzer, Ingrid Willems, Jeannine van Dijk
Eindredactie: Marian Immerzeel
Vormgeving: Bas Krommenhoek
Drukwerk: Wöhrmann, Zutphen

ISBN: 13-978-90-78761-02-0

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Poes, ik wil je danken
voor de aanblik van je ranke,
lijf, mijn wang langs zij
De zachtheid van je flanken,
je spinnen maakt me blij*

*Je vachtje streelt mijn huid
je hebt je neergeveld
Bevrijd van eenzaamheid
zucht ik mijn zorgen uit*

Anoniem

Voorwoord

In de zomer van 2006 organiseerde het tijdschrift *Deviant* een schrijfwedstrijd over de vraag: “Helpen huisdieren in de psychiatrie?”. In korte tijd kwamen er 130 inzendingen binnen. Verreweg de meeste inzenders waren cliënt van de GGZ (Geestelijke Gezondheids Zorg), maar ook hulpverleners en enkele familieleden hebben gereageerd.

Het antwoord op de vraag of huisdieren helpen is een overweldigend JA! Deze bundel, die een selectie vormt van de mooiste bijdragen, getuigt hiervan. De liefde voor en van het dier, de wederzijdse affectie en vriendschap hebben een grote betekenis voor mensen die soms of regelmatig slecht in hun vel zitten. GGZ-cliënten ontlene hieraan veel steun. Belangrijk is dat dieren eerlijk en onvoorwaardelijk zijn in hun vriendschap: ze zullen je niet achter je rug bekritisieren of bespotten. Van mensen kan dat vaak niet gezegd worden.

Het gezelschap van huisdieren vermindert de eenzaamheid waar veel GGZ-cliënten mee kampen. Huisdieren vormen bovendien een gewild gespreksonderwerp en geven vaak aanleiding tot contact. Hondenbezitters spreken elkaar aan op straat, maar ook katten, konijnen, vissen en vogels geven veel gespreksstof en gelegenheid voor herkenning. De verzorging van huisdieren is een verantwoordelijkheid die bijdraagt aan eigenwaarde en competentiegevoel. Huisdieren geven soms letterlijk een doel om voor te leven.

Niet alleen cliënten die thuis een huisdier hebben, maar ook cliënten in instellingen kunnen steun van dieren ervaren. Demente bejaarden fleuren op als er een huisdier binnenkomt en vooral ook als zij het dier kunnen aaien of er mee kunnen spelen. Dieren op de afdeling kunnen een gunstige invloed hebben op het behandelklimaat. In bezoekprogramma's of in activiteitenprogramma's kunnen

huisdieren een belangrijke rol vervullen: animal-assisted activities heet dat in het Engels. Huisdieren kunnen zelfs deel uitmaken van (psycho)therapieën en een expliciete bijdrage leveren aan het behandelplan, zoals onder meer blijkt uit het handboek over animal-assisted therapy (Fine, 2006).

Onder cliënten is het besef dat huisdieren kunnen helpen al langer aanwezig. Maar onder beroepsgroepen en instellingen in de GGZ lijkt dit inzicht minder te leven. Vanuit de Centrale Cliëntenraad van AMC de Meren is daarom de stoot gegeven tot het project 'De therapeutische werking van huisdieren.' De schrijfwedstrijd van Deviant heeft de opstap gevormd voor een uitgebreid onderzoek. De resultaten van dit onderzoek worden gepresenteerd op de conferentie 'Gek met dieren!' die gehouden wordt op 12 juni 2007 in Artis, Amsterdam.

Mark Janssen
Redacteur van Deviant

Inhoud

Thuisgenoten 13
Anne Mart Witvoet

Bondgenoten 19
Maria Pia de Jong

Uitbraak 23
Sandra Veldhuizen

Heeft een huisdier wel eens een zelfdoding voorkomen? 29
Leopold Koelman

Mijn kleine geluk 30
Elja Wesdijk

Nachtmerries 33
Anneke Wiegers

Huisdieren voor de mentaal sterken 37
Marja Morskieft

Vrouwtje 41
Jolanda Esch

Invloed van een huisdier 43
Henk de Rover

Andrea 45
Eleonoor Willemsen – de Boevère

Koning à la totem 48
Chris van Boetzelaer

Ik leef omdat ik van honden hou 49
Weer thuis met Tobias 55
Sandra van de Werd

Ijoor 59
Marianne Pepels

“Want dieren zijn precies als mensen.
Met dezelfde mensen wensen...” 61
Gerben v.d. Kraats

Als moeder zong! 65
Mieke Ernst

Prachtig plaatje 69
Merlijn van Oortmerssen

Waarschuwing 71
Trekken 71
Hanneke Smulders

Dieren als Therapie 73
Monique Schouten

Mijn drie kameraden 75
Manon van Amsterdam

Mijn laatste wandeling met Perro 77
Jan van Summeren

Pasticca 81
Kitty van Merriënboer

Bella, een proces van losmaken 89
Joyce Schipper

De wereld is tegen mij 93
S. de Ruiter

Stroomoever: 97
Jan Willem Slabbekoorn

Het is toch maar een beest... 99
Anne Gadellaa

Geachte redactie 105
Wies den Haan

De witte keeshond Floris bij de psychiater 107
Yolande de Kok

Mijn dierenblijheid 109
Loes van Beek

Ik sluit alleen mijn ogen
En klim op de vleugels
Van de vlinder in mijn hart 111
Maartje Slot

Bericht van een werker in de gezondheidszorg 115

Els v.d. Veen

Halsband bij nacht 118

Vicky Franken

Moeilijk om professioneel te blijven 119

Marijke de Hoog

Het wolletje 121

Selma Parmentier

De poes Milou 125

Liza Akkerman

Geachte redactie 127

Puck van Baas

Met kip meer mens 131

Julia Jones

Het is tijd om op te staan 136

Marjo Linders

Trouw en troost 137

Els Teepe

Tippie Nozinan 141

Hans Marechal

Mevrouw Hartwig 143

Madelon Meijer

A room with no view 149
Martine Koopman

Sluierstaarten 154
Bianca Nederhof

Thuisgenoten

Bij ons thuis brak je je nek zowat over de dieren. Trouwens ook over de kinderen. We waren met zijn vijven, om precies te zijn. Ieder kind had zijn eigen huisdier of meerdere om te verzorgen, wat we niet al te nauwkeurig maar wel liefdevol deden. We hadden, zogezegd, kwaliteitstijd voor onze beestjes, al lang voor deze term uitgevonden werd.

In en om ons huis bevonden zich de volgende beesten en beestjes: een (valse) hond. Dat konden we hem niet kwalijk nemen, immers, we lieten hem veel te weinig uit en kinderen uit de buurt gooiden stenen en stokken naar hem, als wij niet keken. De postbode beet hij in zijn been, maar door ons liet hij zich willoos bemoederen. We hebben hem eens aangekleed in een oud T-shirt en korte broek. Het arme dier keek hulpeloos om zich heen, met ogen die zeiden: 'Ik ben belachelijk!' Dat was ook zo en we kleedden hem dan ook maar snel weer uit.

Voorts hadden we drie katten, die 's nachts bij je in bed kropen. Een keer hadden zij alle drie tegelijk een nest. In de voorkamer beneden krioelde het van kleine kruipende zachte wezentjes, waarmee wij gretig speelden.

Verder waren er konijnen, een cavia, een hamster, een woestijnratje, goudvissen, vogels en mieren die 's zomers enthousiast de keuken bezochten. Teken beten zich wel eens vast op de kop van een van de katten, maar die hoorden er natuurlijk niet bij en werden snel met een scheut alcohol verwijderd. Een soortgelijk lot trof vlooiën en huismuisjes. Ook zij werden verdreven; de dood of de tuin in.

Dieren dus. Onlosmakelijk verbonden met ons leven, met ons huis,

met onszelf. Onmisbaar en geliefd.

Op mijn achttiende ging ik in Amsterdam wonen en studeren. Ik bivakkeerde op een kamertje van twee bij twee meter. Daar kon jammer genoeg echt geen kat of konijn bij. Mijn zelfstandigheid in die nieuwe stad mondde uit in een enorme chaos van doorzakken in de studentensoos, vriendjes, baantjes, en verhuizingen. Van studeren kwam de eerste twee jaar weinig. Ik slorpte uit nieuwsgierigheid elke nieuwe ervaring op, maar mateloos en wisselvallig als ik was en ben was niets een lang leven beschoren. Maar mijn dieren.... zij waren en zijn nog steeds de constante factoren in mijn woelig bestaan. Eerst had ik een woestijnratje, als surrogaat voor een kat, dat helaas al snel hordes muizen aantrok. Om die weg te jagen haalde ik van thuis toch maar een jonge kat, Pasha, en na enige tijd zijn broertje Puck, omdat ik, die zelf ook slecht alleen kon zijn, begreep dat Pasha een maatje nodig had. Overigens was ik toen wel verhuisd naar een grotere kamer. Met deze katten ben ik al met al tien keer verhuisd. Ze pasten zich altijd moeiteloos aan aan de nieuwe situatie: wel naar buiten kunnen, niet naar buiten kunnen, een kattenbak of een tuin. Maar ze voegden zich ook naar de afwezigheid van hun vrouw, een baasje dat meer in de kroeg of de studentensoos te vinden was dan bij hen. Ik betrapte me vaak op de gedachte dat zij er meer voor mij waren dan ik voor hen; zij waren zoals ik al zei mijn kleine bakens in een bestaan vol van vrijheid, maar ook van onzekerheid, twee staten van zijn waartussen ik als een nerveuze vogel heen en weer vloog - en het midden niet vond.

Als het weer eens uit was met een vriendje, als ik me dodelijk eenzaam voelde in mijn huis in de Bijlmer, als ik niet kon slapen, altijd maakten mijn katten hun troostende aanwezigheid kenbaar door mauwen, spinnen en klauwen in het dekbed of aan de bank. De warmte van een van mijn katten op schoot of in mijn knieholten was

een doekje voor het bloeden en steun. Ik wist toen nog absoluut niet wat er met mij aan de hand was. Dat heb ik pas veel later gehoord. Zij wisten het ook niet, mijn katten, maar, en dat is het prachtige aan deze dieren: ze maalden nergens om. Zolang ik maar regelmatig thuiskwam, hen een beetje op tijd te eten en drinken gaf, borstelde en aanhaalde, hun wildplasserij niet bestrafte, waren zij een bron van onvoorwaardelijkheid en zekerheid. Zeg nou zelf: wie of wat anders in de wereld is onvoorwaardelijk aan jou gebonden, leeft met jou, voor jou, door jou en zal dat doen tot de dood jullie scheidt? Ik kan het niet bedenken...

Later kwam mijn leven in rustiger vaarwater, maar nog steeds is mijn huis zonder dieren voor mij als een kille catacombe. Dieren die om je heen draaien of juist van je wegelopen, dieren die je huis tot leven wekken met hun geluiden en hun gedrag: bijvoorbeeld ook op de krant springen, aan het behang harken, dieren die over je hoofd lopen als je ze 's morgens nog geen eten hebt gegeven. Ja, ze waren niet alleen maar lief en dat hoefde ook niet. Ze waren het leven in mijn soms verstilde brouwerij. In 1998 gingen mijn twee katers vlak achter elkaar heen, als een oud echtpaar dat zo aan elkaar verknocht was dat de een niet zonder de ander leven kon. Mijn huis was geen thuis meer. Ik had me voorgenomen om een tijdje geen katten te nemen, uit een soort piëteit voor de doden, maar hield dat niet lang vol.

Bij een dierenwinkel zag ik twee kittens, die vanuit een kartonnen doos hoopvol naar me opkeken. Met resultaat. Intussen zijn de broer en zus acht jaar oud. Ze kunnen met elkaar goed overweg, maar er ontstond grote commotie toen ik in 1999 een hondje kocht. Daar zaten ze niet op te wachten... Intussen zijn ze tot een permanente wapenstilstand gekomen.

De reden om een hond te nemen was de volgende. Mijn vriend en ik wilden eerst een kind, maar dat bleek om diverse redenen uiteindelijk niet mogelijk. Toen heb ik gedaan wat veel kinderloze stellen doen; een surrogaatkind nemen.

Het is een kleine felle Jack Russell. Zij vraagt meer van mij dan mijn katten, maar ik krijg van haar – o, cliché! – ook veel meer terug. Het is een hypergevoelig beestje dat door de vorige eigenaar mishandeld is. In het begin was zij dan ook waarlijk onhandelbaar, maar met de nodige training en aandacht is zij in een paar jaar een redelijk ‘normaal’, zij het nog wel neurotisch, wezentje geworden. Ik herken veel van haar angsten en soms aanvallend gedrag tegen andere honden, wat maakt dat ik over het laatste niet boos word. Eerder lijkt zij vaak een lotgenoot te zijn.

Ze geeft mijn bestaan de - door de hulpverlening zo bejubelde - structuur. Drie, soms vier keer per dag loop ik met haar in de buurt rond.

Dat is 's morgens soms een opgave, maar ik kom mijn bed op tijd uit en word van die ochtendwandeling wakker. Aan het eind van de middag gaan we weer op stap en 's avonds voor het laatst. Soms gaan we naar het park en dan kan zij zich lekker uitleven, rennen, met soortgenoten spelen en doe ik door haar zomaar wat aan mijn conditie. Als ik met haar wandel voel ik mij als in gezelschap van een mens, maar dan geheel ontspannen, ook al is Jolie soms erg blafferig tegen andere honden. Of tegen mensen die ze niet moet. Ja, zij is ook maar een hond...

Langer dan vijf uur per dag kan ik haar niet alleen laten, wat eerst nogal wennen was, maar ik kwam al snel met liefde op tijd thuis: immers, zij heeft mij nodig, ik ben de opperbaas van de hondenroedel.

Altijd, maar dan ook altijd is ze blij, soms uitzinnig wanneer ik er weer ben. Ze kent geen wrok. Ze springt en piept alsof ik een week op vakantie ben geweest, al heb ik alleen maar even beneden de post uit de bus gehaald.

Haar aaibaarheidsfactor is erg groot. Ze laat - door een zeer kleine selectie mensen - alles met zich doen. Ze ligt dan op haar rug, de pootjes ontspannen omhoog. Totale overgave. Ik houd haar soms als een baby in mijn armen en voel me gelukkig als een 'echte' moeder. Ze kan ook speels zijn als een peuter of kleuter, wanneer ze achter de bal aan rent en haar 4,5 kilo in de strijd gooit bij het terughalen ervan. Zo heb ik een soort kindje van verschillende leeftijden (dat gelukkig nooit in de puberteit zal komen). De laatste keer dat ik opgenomen ben geweest, raakte ik toen ik thuiskwam door haar basale behoeften (uitgelaten worden, eten en aandacht krijgen) sneller in mijn dagelijks ritme en viel ik minder in een leegte. Het maakte niet uit of ik moe of wankel was, zij moest gewoon verzorgd worden. En zo zorgen wij voor elkaar. Net als bij mijn katten: tot de dood ons scheidt.

Anne Mart Witvoet